

نظام قضائی عصر صفوی

○ نظام قضائی عصر صفوی

○ تألیف: دکتر ویلم فلور

○ مترجم: حسن زندیه

○ ناشر: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، قم، چاپ اول، اسفند ۱۳۸۱، ۱۸۴ ص، ۹۰۰۰ ریال

○ شابک: ۹۶۴-۷۷۸۸-۰۵-۳

احکام و اجرای آنها به بحث گذاشته شده است. صرفنظر از نظام قضائی مرکزی، تشکیلات قضائی در ایالات هم که به وسیله مقامات سطوح پائین تر، نظیر کلانتر، نقیب، أحداث، محتسب و پارغو اداره می شد، مورد بررسی قرار گرفته است. نتیجه این که، نقش دیوان بیگی، در مقایسه با حکام شرعی، چنان استحکامی یافته بود که کسی نمی توانست مقام برجسته اش را به چالش بکشاند.

از ویژگی های دیگر بخش اول این است که طی جدولی فهرست دیوان بیگیان عصر صفوی و سنوات منصب داری آنان ارائه شده است.

عنوان بخش دوم «صدر یا رئیس تشکیلات مذهبی، قضائی و اوقاف در عصر صفوی و سایر اعضای نهاد مذهبی» است که با مقدمه ای شروع می شود. در این مقدمه قدمت مقام صدر مرور می شود تا به دوره صفوی می رسد و منصب صدر در این دوره با تفصیل بیشتری مورد بررسی قرار می گیرد.

سپس وظایف قضایی صدر مطرح می شود و به دنبال آن سایر مقامات مذهبی مانند شیخ الاسلام، ملاباشی و قاضی عسگر و وظایف آنان بخصوص در حوزه قضائی مورد مطالعه قرار می گیرد. و آنچه که در بخش دوم مطرح می شود مرتبط با بخش اول و در راستای تکامل و توسعه آن است.

از ویژگی های بخش دوم جدولی است که فهرست صدور عصر صفوی و سنوات صدارت آنان در آن مندرج است. مترجم به مقتضای کلام تصاویری را در کتاب آورده است. در پایان فهرست منابع و مأخذ ارائه گردیده و نمایه هم به ترتیب اشخاص، امکان، مناصب، مشاغل و اصطلاحات دیوانی، نام قبایل، طوایف، ملل و نحل تنظیم گردیده و ارائه شده است.

کتاب **نظام قضائی عصر صفوی** اثر دکتر ویلم فلور، ایرانشناس مشهور هلندی است که تاکنون طی چند دهه تحقیق و مطالعه پی گیر آثار متعددی راجع به ایران به ویژه در باب نظام های اجتماعی و اقتصادی آن به رشته تحریر درآورده است. مطالعه نظامات قضائی هم بحث جالب توجهی است که آقای فلور با جدیت آنرا پی گرفته است و قبلاً هم بخشی از تحقیقات او در این زمینه یعنی تغییر و تحول نظام قضائی عصر قاجار توسط دکتر ابوالقاسم سمری در سری کتابهای **جستارهایی از تاریخ اجتماعی ایران** ترجمه و توسط انتشارات طوس منتشر گردیده است.

نظام قضائی عصر صفوی اثر مختصر و مفیدی است که در دو بخش و ۱۸۳ صفحه منتشر شده است کتاب با سخن پژوهشکده، مقدمه مؤلف بر ترجمه و مقدمه مترجم آغاز می شود. مؤلف در مقدمه از اینکه متن ترجمه به رویت او رسیده است ابراز خرسندی می کند.

عنوان بخش اول کتاب «نظام قضائی عرفی عصر صفوی» است که با چکیده ای آغاز می گردد:

«در این بخش از پژوهش، نظام کارکرد قضائی عرفی دوره صفوی تجزیه و تحلیل شده است. تا نیمه دوم سده هفدهم میلادی، شاه هنوز نقش مهمی را در امور قضائی ایفا می کرد؛ از آن پس، دیوان بیگی، نماینده تام الاختیار شاه در حقوق عمومی، و نیز، نمایندگان شاه در سطوح پائین تر به اکثر امور قضائی رسیدگی می کردند. در این پژوهش، نقش دیوان بیگی مورد بحث قرار گرفته است و بیشتر کسانی که متصدی این مقام بودند شناسایی شده اند و کارکرد نظام محکمه، بازجویی، کیفیت تشکیلات قضائی و ماهیت